

**BIULETYN INFORMACYJNY Nr 1/2001**  
**KOLEGIUM SĘDZIÓW**  
**POLSKIEGO ZWIĄZKU SZACHOWEGO**

Warszawa, maj 2001

**Treść:**

1. Posiedzenie Kolegium Sędziów PZSzech
2. Technika kojarzenia w systemie szwajcarskim
3. Zegar elektroniczny w praktyce
4. Informacje sędziowskie
5. Lista sędziów z opłaconą licencją na 2001 rok
6. Szybki finisz

**Protokół**  
**z pierwszego posiedzenia Kolegium Sędziów PZSzech**

Zgodnie z zawiadomieniem przewodniczącego, zebranie Kolegium Sędziów odbyło się w lokalu Polskiego Związku Szachowego w Warszawie, w dniu 24 lutego 2001 r. Na posiedzenie przybyli: Tomasz DELEGA, Andrzej FILIPOWICZ, Ulrich JAHR, Zygmunt RYLL, Paweł SUWARSKI oraz spóźniony, z powodu awarii pociągu pod Olsztynem, Bohdan DANISZKOWICZ. Ponadto w posiedzeniu wzięli udział zaproszeni Zbigniew CZAJKA i Jan EBERLE (obecnie mieszkający w Holandii). Jan FRANKIEWICZ zachorował i nie mógł przybyć na zebranie.

Posiedzenie odbyło się zgodnie z proponowanym porządkiem obrad. Na wstępie przewodniczący Tomasz DELEGA zaproponował następujący podział pracy wśród członków Kolegium:

- ~ Andrzej FILIPOWICZ będzie prowadzić sprawy związane z przepisami gry i ich interpretacją.
- ~ Ulrich JAHR będzie redaktorem biuletynu Kolegium oraz będzie protokółować posiedzenia.
- ~ Zygmunt RYLL będzie organizować kursy sędziowskie i rejestrować licencje wojewódzkie.
- ~ Paweł SUWARSKI będzie prowadzić witrynę internetową i zajmować się rozliczeniami finansowymi posiedzeń Kolegium.
- ~ Jan FRANKIEWICZ będzie prowadzić sprawy związane z rankingiem i współpracą z KKiE.
- ~ Bohdan DANISZKOWICZ będzie prowadzić ocenę sprawozdawczości sędziowskiej.
- ~ Tomasz DELEGA będzie zatwierdzać sędziów na zawody z cyklu MP oraz prowadzić sprawy licencji sędziów klas centralnych.

Obecni na posiedzeniu członkowie przyjęli proponowany zakres obowiązków.

Stan przygotowań do nowego wydania kodeksu szachowego referował Andrzej FILIPOWICZ. Kongres FIDE w Istambule, 2000 r, wprowadził szereg zmian do przepisów gry i turniejowych. Istnieje pilna konieczność wydania nowelizacji kodeksu szachowego. Przepisy są obecnie dostępne na krążkach CD w języku angielskim. Większość tekstów wymaga jedynie przetłumaczenia na polski i zredagowania. Zebrani przyjęli propozycję opracowania poszczególnych rozdziałów nowego kodeksu i terminy realizacji, jak następuje:

- ~ Redaktorem kodeksu będzie Andrzej FILIPOWICZ, który jednocześnie opracuje materiały historyczne, przepisy gry i turniejowe FIDE oraz regulaminy i systemy rozgrywek. Ponadto przygotowuje przepisy prawne (łącznie ze statutem PZSzech).
- ~ System szwajcarski do nowego kodeksu opracuje Ulrich JAHR (łącznie z interpretacją i przykładami kojarzeń).
- ~ Systemy rozgrywek PZSzech oraz ustalanie kolejności miejsc w zawodach szachowych opracuje Tomasz DELEGA, który również przygotowuje regulamin Kolegium Sędziów i status sędziego.
- ~ Kolegium zamierza zlecić Mirosławowi GNIECIAKOWI opracowanie części kodeksu dotyczącej systemu rankingowego FIDE.
- ~ Regulamin klasyfikacyjno-rankingowy PZSzech oraz ewidencji i zmiany barw klubowych opracuje Paweł SUWARSKI, który również przygotowuje nowelizację regulaminu dyscyplinarnego.
- ~ Regulamin wyróżnień i honorowych odznaczeń PZSzech, regulamin Kolegium Trenerów oraz powoływania kadry PZSzech opracuje Zbigniew CZAJKA.
- ~ Sprawy formalno prawne, związane z redakcją i wydaniem kodeksu szachowego, załatwiać będzie Tomasz DELEGA.

Zygmunt RYLL omówił propozycję organizacji centralnego kursu sędziowskiego w IV kwartale br., połączonego z ogólnopolską konferencją sędziów szachowych. Proponowane są trzy terminy dla tych przedsięwzięć Kolegium:

- a) w dniach 3 - 7 października 2001,
- b) w dniach 10 - 14 października 2001,
- c) w dniach 17 - 21 października 2001.

W najbliższym biuletynie Kolegium będzie rozpisany konkurs na organizację centralnego kursu i konferencji sędziowskiej w 2001 r. Termin zgłoszeń - do 30 czerwca br, na adres Zygmunta RYLLA; 32-050 SKAWINA, Bukowska 5/53.

Tomasz DELEGA przekazał, że do dnia posiedzenia niektórzy słuchacze nie uzupełnili jeszcze wymaganych dokumentów, uprawniających do otrzymania licencji sędziego klasy centralnej. Na kurs przyjeżdżają sędziowie bez kompletu takich dokumentów jak badanie lekarskie, ubezpieczenie, dowód opłaty, a nawet zdjęcia.

Kurs sędziowski powinien rozpocząć się w środę, w godzinach porannych. Poprzedniego dnia są zaplanowane przyjazdy słuchaczy. Wykłady będą odbywać się w środę, czwartek i piątek, a w sobotę przed południem egzaminy kontrolne w formie testów. Popołudniu, w sobotę, powinna rozpocząć się konferencja sędziowska, której obrady będą kończone w niedzielę przed południem.

**Harmonogram egzaminu, który powinien trwać do pięciu godzin:**

- ~ 1 godz. - test z przepisów gry i turniejowych (kto nie zaliczy - odpada z dalszego egzaminu),
- ~ 30 minut przerwy
- ~ 30 minut - test z systemu szwajcarskiego

- ✓ 15 minut przerwy
- ✓ 1 godz. - test z systemu rankingowego (dla klasy państwowej 75 minut).
- ✓ 90 minut na poprawki dla wyjaśnienia systemu szwajcarskiego i rankingu.

#### Kolegium ustaliło program centralnego kursu sędziowskiego:

- ✓ Przepisy gry i turniejowe FIDE oraz systemy rozgrywek - 7 lekcji
- ✓ System szwajcarski (wykład i ćwiczenia) - 4 lekcje
- ✓ Ranking FIDE i PZSzach (wykład i ćwiczenia) - 4 lekcje
- ✓ Przepisy prawne, status sędziego, regulamin Kolegium, organizacja zawodów - 3 lekcje
- ✓ Sprawozdawczość z zawodów (wykład i przykłady) - 3 lekcje
- ✓ Ocena pozycji w końcowej fazie gry - 2 lekcje
- ✓ Komputer w służbie sędziego - 3 lekcje
- ✓ Relacje między sędziami i zawodnikami - 1 lekcja
- ✓ Pytania słuchaczy i odpowiedzi sędziów - 2 lekcje

R a z e m - 29 lekcji

Wykładowcami na kursie sędziowskim mają być przede wszystkim członkowie Kolegium.

Sprawy związane z wydawaniem biuletynu Kolegium omówił Tomasz DELEGA. W biuletynie 1/2001 powinien znaleźć się protokół z posiedzenia Kolegium, lista sędziów klas centralnych z licencją na 2001 r., artykuł na temat szybkiego finiszu w szachach klasycznych i szybkich, zapowiedź organizacji centralnego kursu i konferencji sędziowskiej, oraz ewentualnie konspekt do nauki ręcznego kojarzenia systemu szwajcarskiego (oparty na algorytmie najczęściej stosowanych w Polsce programów do kojarzenia zawodów systemem szwajcarskim).

W sprawach różnych ustalono, że sprawozdania sędziowskie do oceny oraz badania aktywności sędziów klas centralnych należy wysyłać na adres Bohdana DANISZKOWICZA; 14-400 PASŁĘK, skr. poczt. 16.

Ustalono również, że egzaminy poprawkowe dla słuchaczy, którzy nie zaliczyli wszystkich testów na kursie w Łączynie, odbędą się w dniu 26 maja br w siedzibie PZSzach w Warszawie, ul. Czerniakowska 126, od godz. 11<sup>00</sup>. Warunkiem przyjęcia na egzamin poprawkowy jest uzupełnienie wymaganych dokumentów, niezbędnych do otrzymania licencji sędziego szachowego.

Do Kolegium wpłynął protest dotyczący partii granej w tegorocznych MP juniorów do 16 lat. Postanowiono zwrócić się do sędziego zawodów o opinię w tej sprawie i rozpatrzyć protest na następnym posiedzeniu Kolegium, w maju br.

Zygmunt RYLL omówił procedurę występowania do FIDE w wnioskami o nadanie tytułu sędziego FIDE. Badanie kryterium zasadności przyznania takiego tytułu powinno być kolektywne, a głosowanie o wystąpieniu do FIDE - tajne. Tomasz DELEGA stwierdził, że obecnie w Polsce jest najwyżej dwóch lub trzech kandydatów spełniających kryteria FIDE.

Na tym posiedzeniu Kolegium zakończono, protokołował Ulrich JAHR.

## Technika kojarzenia na przykładzie przeprowadzonego turnieju szachowego

W zawodach startowało 23 szachistów na dystansie 7 rund systemem szwajcarskim. Zostali oni szeregowani na liście startowej w kolejności posiadanego rankingu FIDE i następnie PZSzach. Przed kojarzeniem I rundy lista startowa została podzielona na dwie podgrupy; S1 - obejmującą zawodników z numerami startowymi 1 - 11 (połowa zaokrąglona w dół) oraz S2, w której znaleźli się pozostali uczestnicy turnieju.

Zawodnik z Nr 1 wylosował czarny kolor bierka, a więc kojarzenie I rundy było następujące: 12-1, 2-13, 14-3, 4-15, 16-5, 6-17, 8-19, 20-9, 10-21, 22-11, a zawodnik Nr 23 pauzował, otrzymując w tej rundzie 1 pkt, bez przyznawania koloru bierka i znak D, oznaczający przeniesienie do niższej grupy punktowej.

W pierwszej rundzie rezultaty partii były następujące: 12-1 0-1, 2-13 1-0, 14-3 0-1, 4-15 1-0, 16-5 1-0, 6-17 0-1, 18-7 0-1, 8-19 1-0, 20-9 0-1, 10-21 1-0, 22-11 0-1, 23 - pauza 1 pkt.

Uszeregowanie zawodników do kojarzenia II rundy (w nawiasach numery przeciwników, litera B oznacza czarny kolor bierka, litera W oznacza białe bierki)

**Po 1 pkt:** Nr 1 (12) B, Nr 2 (13) W, Nr 3 (14) B, Nr 4 (15) W, Nr 7 (18) B, Nr 8 (19) W, Nr 9 (20) B, Nr 10 (21) W, Nr 11 (22) B, Nr 16 (5) W, Nr 17 (6) B, Nr 23 bez przeciwnika i koloru bierka. Łącznie 12 zawodników.

**Z dorobkiem 0 pkt:** Nr 5 (16) B, Nr 6 (17) W, Nr 12 (1) W, Nr 13 (2) B, Nr 14 (3) W, Nr 15 (4) B, Nr 18 (7) W, Nr 19 (8) B, Nr 20 (9) W, Nr 21 (10) B, Nr 22 (11) W. Łącznie 11 zawodników.

Kojarzenie rozpoczyna się od najwyższej zaszerogowanej grupy punktowej, do grup z najmniejszą liczbą punktów.

Grupa punktowa z dorobkiem po 1 pkt została podzielona na dwie podgrupy; S1 - zawierającą pierwszych sześciu najwyższej zaszerogowanych zawodników i S2 - pozostałych zawodników tej grupy. Przed rozpoczęciem kojarzenia każdej grupy należy wyznaczyć wskaźnik  $x$  oznaczający ilu zawodników kojarzonej grupy nie otrzyma oczekiwanego koloru bierka. W tym celu należy ustalić oczekiwaną kolor bierka dla każdego zawodnika grupy punktowej. W I rundzie 5 zawodników omawianej grupy grało kolorem białym (W), a więc oczekują na przemienność czyli czarne bierki, natomiast 6 zawodników grało kolorem czarnym (B) i oczekują na białe bierki. Jeden zawodnik (Nr 23) pauzował i przy tym kojarzeniu może otrzymać dowolny kolor bierka.

Wskaźnik  $x$  oblicza się odejmując z liczby par do skojarzenia liczbę zawodników oczekujących na dany kolor bierka. W omawianym przypadku  $x=0$  gdyż od sześciu planowanych do skojarzenia par odejmujemy sześciu zawodników oczekujących na czarny kolor bierka. Przy  $x=0$  wszyscy zawodnicy w kojarzonej grupie punktowej powinni otrzymać oczekiwane kolory bierka.

Pierwszeństwo kojarzenia ma najwyższy zaszerogowany zawodnik w grupie (w naszym przypadku Nr 1), który oczekuje na białe (W). Powinien on być kojarzony z siódmym zawodnikiem swojej grupy punktowej (czyli Nr 9), który jednak również oczekuje na białe bierki. Ponieważ wskaźnik  $x$  wyklucza takie kojarzenie, zawodnik ten zostanie skojarzony z najbliższym w podgrupie S2 Nr 10, który oczekuje na czarne bierki. Po skojarzeniu tej pary należy ponownie uszeregować pozostałych zawodników grupy (teraz 10-osobowej) i przystąpić do kojarzenia następnej pary. Teraz pierwszeństwo kojarzenia ma zawodnik Nr 2, który oczekuje na czarne bierki, a w podgrupie S2 najwyższy zaszerogowany jest Nr 9 oczekujący na białe bierki. Nie ma tu konfliktu, a więc para ta może zostać skojarzona. Następnie należy dobrać przeciwnika dla Nr 3 oczekującego na białe bierki, a w podgrupie S2 najwyższy zaszerogowanym zawodnikiem oczekującym na odmienny kolor bierka jest Nr 16. Kolejna para skojarzonych zawodników to Nr 4 oczekujący na czarne bierki i Nr 11 z podgrupy S2, oczekujący na białe. Pozostało jeszcze czterech zawodników: z podgrupy S1 Nr 7 i Nr 8 oraz z podgrupy S2 Nr 17 i Nr 23. Pierwszeństwo kojarzenia ma teraz Nr 7 oczekujący na białe bierki, który nie może być kojarzony z Nr 17 z podgrupy S2, oczekującym również na białe. Wobec tego Nr 7 będzie kojarzony z Nr 23, który nie oczekuje jeszcze na konkretny kolor, a w ostatniej parze spotkają się zawodnicy Nr 8 (oczekujący na czarne bierki) i Nr 17 (oczekujący na białe bierki).

W drugiej grupie punktowej (z dorobkiem 0 pkt) znalazło się 11 zawodników, grupę tę należy podzielić na S1 (pięciu najwyższej zaszerogowanych) i S2 (pozostałych sześciu). Ponieważ jest to najmniej zaszerogowana grupa punktowa, należy wydzielić z niej zawodnika do pauzowania. Jest to najmniej zaszerogowany zawodnik tej grupy (czyli Nr 22). Pozostałych 10 zawodników należy podzielić na podgrupę S1, zawierającą pięciu najwyższej zaszerogowanych i S2 (pozostali w kolejności zaszerogowania). Wskaźnik  $x=0$ , ponieważ liczba oczekujących na białe i czarne bierki jest identyczna (po 5). Kojarzenie należy przeprowadzić identycznie jak w przypadku poprzedniej grupy punktowej.

Ostatecznie kojarzenie II rundy jest następujące:

1-10, 9-2, 3-16, 11-4, 7-23, 17-8, 5-18, 15-6, 19-12, 13-20, 21-14 i 22 pauzuje.

Wyniki II rundy: 1-10 0-1, 9-2 0-1, 3-16 1-0, 11-4 0-1, 7-23 1-0, 17-8 0-1, 5-18 1-0, 15-6 1-0, 19-12 1-0, 13-20 1-0, 21-14 0-1, 22 pauza - 1 pkt.

Szkic do kojarzenia III rundy w grupach punktowych:

Z dorobkiem 2 pkt.			Z dorobkiem 1 pkt.			Z dorobkiem 0 pkt.		
Nr 2	13,9	WB	Nr 1	12,10	BW	Nr 6	17,15	WB
Nr 3	14,16	BW	Nr 5	16,18	BW	Nr 12	1,19	WB

Nr 4	15,11	WB		Nr 9	20,2	BW		Nr 18	7,5	WB	
Nr 7	18,23	BW		Nr 11	22,4	BW		Nr 20	9,13	WB	
Nr 8	19,17	WB		Nr 13	2,20	BW		Nr 21	10,14	BW	
Nr 10	21,1	WB		Nr 14	3,21	WB					
				Nr 15	4,6	BW					
				Nr 16	5,3	WB					
				Nr 17	6,8	BW					
				Nr 19	8,12	BW					
				Nr 22	11,-	W-	D				
				Nr 23	-7	B-	d				

Kolejne kolumny każdej grupy punktowej oznaczają numer startowy zawodnika, numery przeciwników w kolejnych rundach, kolory bieków którymi grał dany zawodnik W - białe, B - czarne) oraz symbol przeniesienia do niższej grupy punktowej (D - w ostatniej granej rundzie, d - w przedostatniej granej rundzie).

Grupa z dorobkiem 2 pkt. liczy sześciu zawodników z których czterech oczekuje na biały kolor bieków, a dwóch na czarne bierki. W takiej sytuacji  $x=1$ , ponieważ do skojarzenia są trzy pary, a tylko dwóch zawodników oczekuje na jeden z kolorów bieków ( $3-2=1$ ). W podgrupie S1 znajdują się trzej najwyższe zaszerogowani zawodnicy tej grupy punktowej, a w S2 pozostali - w kolejności zaszerogowania.

Pierwszą parę utworzą zawodnicy Nr 2 i Nr 7 (oczekiwane kolory bieków są zgodne, więc wskaźnik  $x=1$  nie ulegnie zmianie). Kolejną parę utworzą Nr 8 i Nr 3 (wskaźnik  $x$  również bez zmian). Ostatnia para zawodników oczekuje na ten sam kolor bieków, a więc jeden z nich otrzyma ponownie ten sam kolor co w poprzedniej rundzie. W kojarzonej parze zawodników, posiadających wyrównane kolory bieków (ta sama ilość granych partii kolorem białym i czarnym) pierwszeństwo do zmiany koloru przy kojarzeniu ma zawodnik wyżej zaszerogowany. Jest nim Nr 4, który w tym przypadku otrzyma biały i czarny bierki.

W drugiej grupie punktowej zawodników z dorobkiem 1 pkt. znajduje się 12 uczestników, a więc do skojarzenia jest 6 par. Z analizy wynika, że 9 zawodników oczekuje na czarne bierki, a tylko 3 na białe. Wtedy  $x=6-3$ , a więc  $x=3$ .

Po podzieleniu grupy punktowej na podgrupy S1 i S2, konieczne jest kojarzenie pierwszej pary 15-1. Obydwaj zawodnicy oczekują na czarne bierki, ale ponieważ wskaźnik  $x$  jest większy od zera, para ta musi być skojarzona, przy czym oczekiwany kolor bieków otrzyma zawodnik wyżej zaszerogowany (czyli Nr 1), a po zapisaniu kojarzenia wskaźnik  $x$  zmniejszy się do 2. W kolejnej parze powinni spotkać się Nr 5 i Nr 16, ale grali już ze sobą, wobec czego dla Nr 5 zostanie przypisany kolejny zawodnik podgrupy S2 czyli Nr 17. Również w tym przypadku obydwaj oczekują na ten sam kolor bieków, jednak przy  $x$  większym od zera para ta będzie skojarzona jako 17-5, przy czym  $x$  teraz zmniejszy się do 1. W kolejnym kojarzeniu zawodnikowi Nr 9 oczekującemu na czarne bierki, zostanie przypisany Nr 16 (najwyżej zaszerogowany spośród pozostałych zawodników podgrupy S2), a ponieważ oczekują oni na odmienne kolory bieków, wskaźnik  $x$  w tym przypadku nie ulegnie zmianie. Dalsze kojarzenie wyłania parę 19-11 zawodników oczekujących na czarne bierki, po skojarzeniu której  $x=0$  i dalsze kojarzenie musi być już zgodne z oczekiwanymi kolorami bieków. Kolejny zawodnik Nr 13 oczekuje na czarne bierki i otrzyma przeciwnika z Nr 23, który oczekuje na białe, a zawodnik Nr 14, oczekujący na białe bierki, spotka się z Nr 22, który czeka na czarne.

W ostatniej grupie punktowej (po 0 pkt.) znajduje się jeszcze pięciu zawodników, z których najpierw należy wykluczyć najniższe zaszerogowanego do pauzowania. Będzie to Nr 21. Wszyscy pozostali oczekują na białe bierki ( $x=2$ ), a więc obydwie pary nie będą kojarzone zgodnie z oczekiwanymi kolorami bieków. W tej sytuacji zawodnicy podgrupy S1, Nr 6 i Nr 12, otrzymają oczekiwane kolory bieków.

Wyniki III rundy zawodów były następujące:

2-7 1-0, 8-3 1-0, 4-10 0-1, 15-1 0-1, 17-5 0-1, 16-9 remis, 19-11 1-0, 23-13 0-1, 14-22 1-0, 6-18 1-0, 12-20 1-0, 21 pauzował - 1 pkt.

Szkic do kojarzenia IV rundy w grupach punktowych:

Z dorobkiem po 3 pkt.				Z dorobkiem po 1 pkt.			
Nr 2	13, 9, 7	WBW		Nr 6	17, 15, 18	WBW	
Nr 8	19, 17, 3	WBW		Nr 11	22, 4, 19	BWB	
Nr 10	21, 1, 4	WBB		Nr 12	1, 19, 20	WBW	
Z dorobkiem po 2 pkt.				Nr 15	4, 6, 1	BWW	
Nr 1	12, 10, 15	BWB		Nr 17	6, 8, 5	BWW	
Nr 3	14, 16, 8	BWB		Nr 21	10, 14, -	BW-	D
Nr 4	15, 11, 10	WBW		Nr 22	11, -, 14	WB-	d
Nr 5	16, 18, 17	BWB		Nr 23	-, 7, 13	BW-	
Nr 7	18, 23, 2	BWB		Z dorobkiem 0 pkt.			
Nr 13	2, 20, 23	BWB		Nr 18	7, 5, 6	WBB	
Nr 14	3, 21, 22	WBW		Nr 20	9, 13, 12	WBB	
Nr 19	8, 12, 11	BWW					
Z dorobkiem po 1,5 pkt.							
Nr 9	20, 2, 16	BWB					
Nr 16	5, 3, 9	WBW					

Najwyżej zaszerogowana grupa punktowa liczy trzech zawodników, z których dwóch oczekuje na czarne bierki, a zawodnik Nr 10, który otrzymał w dwóch kolejnych rundach ten sam kolor, musi bezwzględnie otrzymać zmianę, a więc białe. W tym przypadku  $x=0$  ponieważ do skojarzenia jest jedna para i jeden zawodnik oczekuje na inny kolor bieków niż pozostali. Ten zawodnik (czyli Nr 10) musi zostać skojarzony w tej grupie punktowej. Zostanie on skojarzony z najwyżej zaszerogowanym, czyli Nr 2, a zawodnik Nr 8 będzie przeniesiony do niższej grupy punktowej i w tabeli kojarzeń otrzyma znak D. Po skojarzeniu pierwszej pary i przeniesieniu Nr 8 w dół, powstaje niejednorodna grupa punktowa, w której znajduje się 9 zawodników. Taką grupę punktową dzieli się na podgrupę S1 (w której znajdzie się tylko zawodnik przeniesiony (Nr 8) oraz S2 z udziałem pozostałych 8 zawodników mających dorobek po 2 pkt. W tej niejednorodnej grupie punktowej wskaźnik  $x=0$  ponieważ do skojarzenia są cztery pary, a czterech zawodników oczekuje na jeden z kolorów bieków (czarne). Wobec tego przeniesiony zawodnik Nr 8 musi być skojarzony z najwyżej zaszerogowanym zawodnikiem podgrupy S2, który oczekuje na odmienny kolor bieków. Jest to zawodnik Nr 1. Po skojarzeniu tej pary Nr 8 otrzyma w tabeli kojarzeń znak D (przeniesienie do niższej grupy), a Nr 1 - znak U (przeniesienie do wyższej grupy punktowej).

Po skojarzeniu 1-8 pozostali zawodnicy (mający dorobek po 2 pkt.) tworzą już jednorodną grupę punktową, która zostaje podzielona na podgrupę S1 (Nr 3, Nr 4, Nr 5) oraz S2 - pozostali w kolejności zaszerogowania, przy  $x=0$ . Pierwszeństwo kojarzenia ma Nr 3 oczekujący na białe bierki, który musi być kojarzony z najwyżej zaszerogowanym zawodnikiem podgrupy S2, oczekującym na odmienny kolor bieków i z którym jeszcze nie grał. Jest to Nr 19. Kolejny Nr 4 (oczekujący na czarne) będzie kojarzony z Nr 7 (jako najwyżej zaszerogowany z podgrupy S2 oczekujący na odmienny kolor bieków), a Nr 5 (oczekujący na białe) otrzyma za przeciwnika Nr 14 (jako jedyny oczekujący na odmienny kolor bieków). Bez kojarzenia pozostaje Nr 13, który musi być przeniesiony do następnej grupy punktowej.

Powstaje więc kolejna niejednorodna grupa punktowa, w której znajduje się trzech zawodników: Nr 13 (podgrupa S1) oraz Nr 9 i Nr 16 (podgrupa S2). W tej grupie  $x=0$  ponieważ jeden z zawodników oczekuje na odmienny kolor bieków niż pozostali dwaj. Najwyżej zaszerogowany zawodnik Nr 13, musi więc być kojarzony z Nr 16, oczekującym na odmienny kolor bieków, a zawodnik Nr 9 będzie przeniesiony do niższej grupy punktowej. Wszyscy zawodnicy tej niejednorodnej grupy punktowej notują przeniesienia w górę (znak U), lub w dół (znak D).

Następnie zostaje skojarzona grupa punktowa z dorobkiem 1 pkt., do której został przeniesiony zawodnik Nr 9 (tworzący podgrupę S1), posiadający 1,5 pkt. Jest to grupa niejednorodna składająca się z 9 zawodników. W tej grupie należy skojarzyć cztery pary przy czym na jeden z kolorów oczekuje tylko trzech zawodników (Nr 9, Nr 11 i Nr 22 na białe), a więc  $x=1$ . Pierwszeństwo kojarzenia ma Nr 9, który będzie kojarzony z najwyżej zaszerogowanym zawodnikiem podgrupy S2, którym jest Nr 6, oczekujący na odmienny kolor bieków (wskaźnik  $x$  nie ulegnie zmianie). Powstanie grupa jednorodna z udziałem 7 zawodników, z których Nr 11, Nr 12 i Nr 15 tworzą podgrupę S1, a pozostali (w kolejności zaszerogowania) znajdują się w podgrupie S2, przy wskaźniku  $x=1$ . Pierwszeństwo

kojarzenia ma Nr 11 oczekujący na białe bierki, który zostanie skojarzony z najwyższym zaszerogowanym zawodnikiem Nr 17, oczekującym na odmienny kolor (wskaźnik  $x$  pozostaje bez zmian). W kolejnej parze spotkają się zawodnicy Nr 12 i Nr 21 oczekujący na ten sam kolor bierki (czarny, przy czym pierwszeństwo do zmiany koloru ma zawodnik nie posiadający wyrównania kolorów, czyli Nr 12), a po skojarzeniu tej pary  $x=0$ . pozostaje jeszcze trzech zawodników, z których jeden musi być przeniesiony do następnej grupy punktowej. Powinien to być zawodnik, który nie był przenoszony w dół w ostatnich dwóch rundach (czyli Nr 23). Pozostali zawodnicy (Nr 15 i Nr 22) nie byli jeszcze kojarzeni ze sobą i oczekują na odmienne kolory bierki, a więc zostają ze sobą skojarzeni.

Po wyłączeniu z kojarzenia zawodnika najniższego zaszerogowanego w tabeli, który jeszcze nie pauzował (Nr 20), ostatnią parę zawodników tworzą Nr 23 i Nr 18, który otrzymał w ostatnich dwóch rundach ten sam kolor bierki, a więc musi otrzymać kolor odmienny.

Kojarzenie i wyniki IV rundy zawodów były następujące:

10-2 remis, 1-8 0-1, 3-19 1-0, 7-4 1-0, 5-14 remis, 13-16 remis, 9-6 1-0, 11-17 0-1, 21-12 0-1, 22-15 0-1, 18-23 1-0, 20 pauza 1 pkt.

Szkic do kojarzenia V rundy w grupach punktowych:

Z dorobkiem po 4 pkt.				Z dorobkiem po 2 pkt.			
Nr 8	19, 17, 3, 1	WBWB	D	Nr 1	12, 10, 15, 8	BWBW	U
Z dorobkiem po 3.5 pkt.				Z dorobkiem po 1 pkt.			
Nr 2	13, 9, 7, 10	WBWB		Nr 4	15, 11, 10, 7	WBWB	
Nr 10	21, 1, 4, 2	WBBW		Nr 12	1, 19, 20, 21	WBWB	
Z dorobkiem po 3 pkt.				Z dorobkiem po 1 pkt.			
Nr 3	14, 16, 8, 19	BWBW		Nr 15	4, 6, 1, 22	BWWB	
Nr 7	18, 23, 2, 4	BWBW		Nr 16	5, 3, 9, 13	WBWB	U
Z dorobkiem po 2.5 pkt.				Z dorobkiem po 1 pkt.			
Nr 5	16, 18, 17, 14	BWBW		Nr 17	6, 8, 5, 11	BWWB	
Nr 9	20, 2, 16, 6	BWBW	D	Nr 19	8, 12, 11, 3	BWWB	
Nr 13	2, 20, 23, 16	BWBW	D	Nr 6	17, 15, 18, 9	WBWB	U
Nr 14	3, 21, 22, 5	WBWB		Nr 11	22, 4, 19, 17	BWBW	
				Nr 18	7, 5, 6, 23	WBBW	U
				Nr 20	9, 13, 12, -	WBB-	D
				Nr 21	10, 14, -, 12	BWW-	d
				Nr 22	11, -, 14, 15	WBW-	
				Nr 23	-, 7, 13, 18	BWB-	D

Najwyższym zaszerogowanym zawodnikiem Nr 8 jest sam w swojej grupie punktowej i zostaje przeniesiony w dół do następnej grupy, składającej się z dwóch zawodników Nr 2 i Nr 10. Powstaje niejednorodna trzysobowa grupa, w której zawodnik Nr 10 oczekuje na białe bierki, a pozostali na czarne, a więc  $x=0$ . Zawodnik Nr 10 był już przenoszony w dół, ale nie ma możliwości kojarzenia go w innym kierunku, więc symbol D nie ma w tym przypadku zastosowania, ale pozostanie co celów kojarzenia następnej rundy. Zostanie skojarzony z Nr 10, oczekującym na odmienny kolor bierki, a Nr 2 będzie przeniesiony do następnej grupy punktowej, składającej się znowu z dwóch zawodników. W tej niejednorodnej grupie punktowej Nr 2 oczekuje na białe bierki, a pozostali na czarne ( $x=0$ ). Zawodnik Nr 2 będzie kojarzony z najwyższym zaszerogowanym Nr 3, a Nr 7 będzie przeniesiony do kolejnej grupy czterech zawodników. W tej pięciosobowej grupie są do skojarzenia dwie pary, a tylko jeden zawodnik oczekuje na białe bierki (pozostali na czarne), więc  $x=1$ . ponadto w tej grupie Nr 9 i Nr 13 byli już przenieszeni w dół, więc mają pierwszeństwo do kojarzenia. Przy tym założeniu najlepszym kandydatem do przeniesienia jest Nr 5 (znajdujący się na czele grupy z dorobkiem 2.5 pkt. Przeniesiony Nr 7 (mający pierwszeństwo do zmiany koloru przy równej historii przydziału bierki) będzie kojarzony z Nr 9, po czym  $x=0$  i Nr 13 będzie kojarzony z Nr 14, oczekującym na odmienny kolor bierki.

Przeniesiony Nr 5 trafia do kolejnej siedmioosobowej grupy punktowej, tworząc S1 w niejednorodnej ośmioosobowej grupie z dorobkiem 2 pkt. Teraz do skojarzenia są cztery pary, a na jeden z kolorów oczekuje dwóch zawodników, więc  $x=2$ . Zawodnik Nr 5 oczekuje na czarne (które są w mniejszości) i musi być kojarzony z najwyższym zaszerogowanym zawodnikiem oczekującym na odmienny kolor. Jest to Nr 4. W nowej już jednorodnej grupie punktowej znajduje się jeszcze sześciu zawodników, z których S1 tworzą Nr 1, Nr 12 i Nr 15 a S2 pozostali w kolejności zaszerogowania. Nr 1 oczekujący na czarne będzie kojarzony z Nr 16 ( $x=2$ ), a kojarzenie pozostałych par jest wymuszone, ale przy przydziale kolorów bierki należy brać pod uwagę historię gry obu kolorami, a więc 12-17 i 15-19.

W ostatniej grupie punktowej z dorobkiem 1 pkt. znajduje się 7 zawodników, z których do pauzowania musi być wyłączony Nr 18, który jest najniższym zaszerogowanym spośród tych, którzy jeszcze nie pauzowali. Zawodnik pauzujący każdorazowo otrzyma znak D przy kojarzeniu następnej rundy. W pozostałej 6-osobowej grupie do skojarzenia są trzy pary, a na każdy z kolorów oczekuje po trzech zawodników, czyli  $x=0$ . Po podziale na podgrupy Nr 6 będzie kojarzony z Nr 21 (odmienne kolory oczekiwania), Nr 11 z Nr 23 i Nr 20 z Nr 22.

Kojarzenie i wyniki V rundy zawodów były następujące:

8-10 0-1, 2-3 remis, 9-7 0-1, 14-13 remis, 4-5 1-0, 16-1 0-1, 12-17 0-1, 15-19 1-0, 6-21 1-0, 23-11 0-1, 20-22 1-0, 18 pauza 1 pkt.

Szkic do kojarzenia VI rundy turnieju:

Z dorobkiem 4.5 pkt.				Z dorobkiem 2.5 pkt.			
Nr 10	21, 1, 4, 2, 8	WBBWB	U	Nr 5	16, 18, 17, 14, 4	BWBWB	D
Z dorobkiem 4 pkt.				Z dorobkiem 2 pkt.			
Nr 2	13, 9, 7, 10, 3	WBWBW	D	Nr 9	20, 2, 16, 6, 7	BWBWW	Ud
Nr 7	18, 23, 2, 4, 9	BWBWB	D	Z dorobkiem 2 pkt.			
Nr 8	19, 17, 3, 1, 10	WBWBW	D	Nr 6	17, 15, 18, 9, 21	WBWBW	u
Z dorobkiem 3.5 pkt.				Nr 11	22, 4, 19, 17, 23	BWBWB	
Nr 3	14, 16, 8, 19, 2	BWBWB	U	Nr 12	1, 19, 20, 21, 17	WBWBW	
Z dorobkiem 3 pkt.				Nr 16	5, 3, 9, 13, 1	WBWBW	u
Nr 1	12, 10, 15, 8, 16	BWBWB	u	Nr 18	7, 5, 6, 23, -	WBBW-	uD
Nr 4	15, 11, 10, 7, 5	WBWBW	U	Nr 19	8, 12, 11, 3, 15	BWWBB	
Nr 13	2, 20, 23, 16, 14	BWBWB	d	Nr 20	9, 13, 12, -, 22	WBBW-	d
Z dorobkiem 1 pkt.				Nr 21	10, 14, -, 12, 6	BWWB-	
Nr 14	3, 21, 22, 5, 13	WBWBW		Nr 22	11, -, 14, 15, 20	WBWB-	
Nr 15	4, 6, 1, 22, 19	BWWBW		Nr 23	-, 7, 13, 18, 11	BWBW-	d
Nr 17	6, 8, 5, 11, 12	BWWBB					

Z tabeli wynika, że w VI rundzie do pauzowania trzeba wydzielić zawodnika z przedostatniej rundy. Jest to Nr 19, ponieważ w najniższej grupie wszyscy już pauzowali.

Samotnie prowadzący Nr 10 musi być przeniesiony do niższej grupy punktowej, tworząc niejednorodną czteroosobową grupę. W tej grupie dwaj zawodnicy oczekują na każdy z kolorów, więc  $x=0$ . Jednak przy próbie kojarzenia Nr 10 z zawodnikami oczekującymi na odmienny kolor bierki wynika, że grał on już z nimi. Pozostaje tylko jedyne możliwe kojarzenie z Nr 7 oczekującym na ten sam kolor bierki. Wobec tego należy powiększyć wskaźnik  $x$  i dokonać kojarzenia w ramach grupy punktowej. Przy analizie historii kolorów zawodnika Nr 10 i Nr 7 wynika, że Nr 10 ma otrzymać białe bierki. W drugiej parze zawodników, również oczekujących na ten sam kolor bierki, historia przydziału kolorów jest identyczna, więc pierwszeństwo zmiany koloru ma zawodnik Nr 2, wyżej zaszerogowany.

Z dorobkiem 3 pkt jest tylko jeden zawodnik Nr 3, który musi być przeniesiony do następnej grupy punktowej, tworząc niejednorodną 7-osobową grupę. Przy

trzech parach do skojarzenia, na czarne bierki oczekuje tu trzech zawodników, wobec tego  $x=0$ . Nr 3 tworzy podgrupę S1 i jest kojarzony z najwyższym zaszerogowanym przeciwnikiem, z którym jeszcze nie grał i oczekuje na odmienny kolor bierek oraz nie był podnoszony w ostatnich dwóch rundach. Jest to Nr 15. Po skojarzeniu tej pary pozostaje jednorodna 5-osobowa grupa, w której S1 tworzą Nr 1 i Nr 4, a do S2 wchodzi Nr 13, Nr 14 i Nr 17, przy  $x=0$ . Wśród tych zawodników Nr 13 nie powinien być przenoszony w dół. W tej grupie Nr 1 oczekujący na białe bierki otrzyma za przeciwnika Nr 14, który oczekuje na odmienny kolor, a Nr 4 i Nr 13 będą kojarzeni ze sobą, bo również oczekują na odmienne kolory bierek. Najniższy zaszerogowany Nr 17 będzie przeniesiony do następnej grupy punktowej i skojarzony z Nr 9, który oczekuje na odmienny kolor bierek. W grupie z dorobkiem 2.5 pkt. obydwaj zawodnicy byli już przenoszeni w dół, wobec niemożności zastosowania pkt. B5 i B6 przepisów należy kojarzyć zawodników przede wszystkim ze względu na kolory bierek.

Do grupy z dorobkiem 2 pkt zostaje przeniesiony Nr 5, a z tej grupy do pauzowania został wyłączony Nr 19. W taki sposób przedostatnia niejednorodna grupa liczy 7 zawodników, z których dwóch oczekuje na białe bierki, a pozostali na czarne ( $x=1$ ). Pierwszeństwo kojarzenia ma Nr 5, który nie powinien jednak być kojarzony z Nr 6, gdyż ten ostatni był podnoszony do wyższej grupy. Pozostaje więc kojarzenie 5-12 (przy kojarzeniu 5-11 wskaźnik  $x$  uległby powiększeniu). Po skojarzeniu tej pary pozostała 5-osobowa grupa jest już jednorodna, a wskaźnik  $x=1$ . Do podgrupy S1 zostają zaliczeni Nr 6 i Nr 11, a do S2 ♠ Nr 16, Nr 18 i Nr 20, przy czym należy unikać przenoszenia w dół Nr 18 i Nr 20, którzy w poprzedniej rundzie byli już przenoszeni w tym kierunku. W pierwszej kolejności do przeniesienia powinien być delegowany Nr 16, który był przenoszony tylko w górę. Pierwszeństwo kojarzenia ma teraz Nr 6, który (pomijając kojarzenie z Nr 16) grał już z Nr 18, a więc będzie kojarzony z Nr 20 i po tym kojarzeniu obniży wskaźnik  $x$  do 0. Następną parę zawodników muszą utworzyć Nr 11 i Nr 18, którzy oczekują na odmienne kolory bierek, a Nr 16 będzie przeniesiony do ostatniej niejednorodnej 4-osobowej grupy punktowej, w której  $x=0$  ponieważ po dwóch zawodników oczekuje na każdy z kolorów. Kojarzenie tej grupy jest możliwe z zachowaniem wszystkich przepisów, a więc 21-16 i 22-23.

Kojarzenie i wyniki VI rundy zawodów były następujące:

10-7 remis, 8-2 0-1, 3-15 1-0, 1-14 1-0, 13-4 1-0, 17-9 1-0, 5-12 0-1, 20-6 0-1, 21-16 0-1, 22-23 0-1, 19 pauza 1 pkt.

Szkic do kojarzenia ostatniej VII rundy turnieju:

Z dorobkiem 5 pkt.				Z dorobkiem 3 pkt.			
Nr 2	13,9,7,10,3,8	WBWBWB	d	Nr 4	15,11,10,7,5,13	WBWBWB	u
Nr 10	21,1,4,2,8,7	WBBWBW	uD	Nr 6	17,15,18,9,21,20	WBWBWB	U
Z dorobkiem 4.5 pkt.				Z dorobkiem 2.5 pkt.			
Nr 3	14,16,8,19,2,15	BWBWBW	uD	Nr 12	1,19,20,21,17,5	WBWBWB	U
Nr 7	18,23,2,4,9,10	BWBWBW	Ud	Nr 14	3,21,22,5,13,1	WBWBWB	U
Nr 15	4,6,1,22,19,3	BWBWBW	U	Nr 16	5,3,9,13,1,21	WBWBWB	D
Z dorobkiem 4 pkt.				Z dorobkiem 2 pkt.			
Nr 1	12,10,15,8,16,4	BWBWBW		Nr 18	7,5,6,23,-,11	WBBWB-	d
Nr 8	19,17,3,1,10,2	WBWBWW	d	Nr 19	8,12,11,3,15	BWBWB-	D
Nr 13	2,20,23,16,14,4	BWBWBW		Z dorobkiem 2.5 pkt.			
Nr 17	6,8,5,11,12,9	BWBWBW	D	Nr 5	16,18,17,14,4,12	BWBWBW	D
				Nr 9	20,2,16,6,7,17	BWBWBW	U
Z dorobkiem 1 pkt.				Z dorobkiem 2 pkt.			
Nr 21	10,14,-,12,6,16	BWBWB-	U	Nr 11	22,4,19,17,23,18	BWBWBW	
Nr 22	11,-,14,15,20,23	WBWBWB-		Nr 20	9,13,12,-,22,6	WBBWB-	
				Nr 23	-,7,13,18,11,22	BWBWB-	

W ostatniej rundzie zawodów obowiązują przepisy specjalne. Nie obowiązują bowiem wymogi pkt. B2, B5 i B6 przy kojarzeniu zawodników posiadających więcej niż 50 % pkt (w omawianym przykładzie ♠ ponad 3 pkt.)

Najwyższej zaszerogowaną grupę stanowi dwóch zawodników, którzy grali już ze sobą. Zostają oni przeniesieni do następnej grupy punktowej, w której możliwe jest skojarzenie tylko jednej pary 10-3 (przy wyrównanych kolorach bierek decyduje historia przydziału). Dwaj pozostali zawodnicy znowu zostają przeniesieni w dół, tworząc niejednorodną 6-osobową grupę punktową, przy czym do S1 zostają zaliczeni przeniesieni Nr 2 i Nr 7, a do S2 zawodnicy z dorobkiem 4 pkt. W tej grupie do skojarzenia są trzy pary, dwóch zawodników oczekuje na jeden z kolorów, a więc  $x=1$ . Pierwszeństwo kojarzenia ma Nr 2, który musi być kojarzony z najwyższym zaszerogowanym zawodnikiem podgrupy S2, czyli Nr 1. Następnie Nr 7 jest kojarzony z najbliższym zawodnikiem podgrupy S2. Jest to Nr 8. W jednorodnej już grupie istnieje możliwość kojarzenia pozostałych dwóch zawodników 17-13 (o kolorze decyduje historia przydziału).

Kolejna grupa jednorodna składa się z ośmiu zawodników, z których wszyscy oczekują na ten sam (biały) kolor bierek. Do skojarzenia są 4 pary, a więc  $x=4$ . Podgrupę S1 tworzą najwyższym zaszerogowani Nr 4, Nr 6, Nr 12 i Nr 14, podgrupę S2 ♠ pozostali w kolejności zaszerogowania. Pierwszeństwo kojarzenia ma Nr 4, który powinien być kojarzony z najwyższym zaszerogowanym zawodnikiem podgrupy S2, z którym jeszcze nie grał. Jest to Nr 16. Następnie należy dobrać przeciwnika z podgrupy S2 dla Nr 6; jest to Nr 19. W kolejności należy znaleźć przeciwnika dla Nr 12, najbliższym z S2 jest Nr 15 i pozostaje dwóch zawodników Nr 18 i Nr 14, którzy nie grali jeszcze ze sobą.

W kolejnej grupie punktowej znajduje się dwóch zawodników (Nr 5 i Nr 9), którzy nie grali ze sobą i muszą być skojarzeni. W następnej grupie znajduje się Nr 11 ♠ najniższym zaszerogowany zawodnik, który jeszcze nie pauzował. Pozostali Nr 20 i Nr 23 nie grali ze sobą i muszą być skojarzeni. W ostatniej grupie dwóch zawodników Nr 21 i Nr 22 nie grało ze sobą, więc kojarzenie jest zakończone.

Kojarzenie ostatniej rundy: 10-3, 2-1, 7-8, 17-13, 4-16, 19-6, 12-15, 18-14, 9-5, 23-20, 22-21, 11 pauza 1 pkt.

Podany powyżej przykład rozegranego turnieju szachowego ilustruje technikę kojarzenia, zgodnego z przepisami systemu szwajcarskiego, na podstawie regulaminu C.04 przepisów FIDE. Dokładne przerobienie tego przykładu oraz sprawdzenie kojarzeń, powinno być wystarczające do nauki ręcznego kojarzenia oraz sprawdzenia poprawności innych kojarzeń, dokonywanych przez funkcjonujące w Polsce programy komputerowe.

Opracowanie przykładu; Ulrich Jahr.

Korekta językowa; Zygmunt Ryll.

## Zegar elektroniczny w praktyce.

Sędziując Mistrzostwa Polski Mężczyzn w Warszawie miałem okazję korzystać z zegarów elektronicznych DGT. Chciałbym podzielić się swoimi doświadczeniami. Ci z Kolegów, którzy sędziowali już tymi zegarami zapewne uznają te uwagi za oczywiste. Dla innych będą to na pewno cenne uwagi pozwalające uniknąć kilku problemów podczas partii.

Pierwszy ♠ pułapka ♠ występuje już na samym początku partii. Zegar jest ustawiony, rozpoczynamy rundę. Jeśli pozwolimy zawodnikom uruchomić zegar tak jak wielokrotnie to czynili ze zwykłym analogowym zegarem tzn. białe wykonują ruch i naciskają zegar to wpadliśmy. Zegar zlicza, bowiem posunięcia. Jeśli więc wpiery zostanie naciśnięta dźwignia, a następnie przycisk ♠start♠ zegar nie zliczy posunięcia białych. Posunięcie czarnych zostanie uznane za pierwsze posunięcie w partii, ale białych! Przy kontroli czasu np. przy 40 posunięciu zostanie odwrócona kolejność posunięć. 40 posunięcie czarnych będzie według zegara 40 posunięciem białych, a 41 posunięcie białych 40 czarnych. Jeśli nie przypilnujemy uruchomienia zegara przyciskiem ♠start♠ będziemy mieli trudności ze stwierdzeniem tego faktu w trakcie partii. Liczbę zarejestrowanych posunięć możemy sprawdzić tylko zatrzymując zegar i uruchamiając tryb edycji.

Drugim problemem może być wymiana uszkodzonego zegara podczas partii. Jeśli następuje to, gdy na posunięciu są białe nie ma ryzyka. Jeśli wymiana następuje na ruchu czarnych musimy uważać. Ustawiając parametry nowego zegara trzeba pamiętać o sposobie zliczania posunięć przez zegar.

Zegar rejestruje posunięcia białych i czarnych razem. Liczba posunięć w pamięci zegara zmieni się dopiero po wykonaniu ruchu przez

czarne. Ustawiając, więc zegar na ruchu czarnych, musimy ustawić zegar na liczbę posunięć po przednim ich ruchu. Następnie trzeba wykonać zegarem fikcyjne posunięcie białych i dopiero pozwolić na kontynuowanie gry. Jeśli nie wykonamy triku to będziemy mieli znowu sytuację z odwróconym rejestrowaniem posunięć.

Trzecim problem może być sytuacja, w której zawodnik w trakcie partii wykona nieprawidłowe posunięcie, lub przewróci bierki. Często reakcją rywala będzie przełączenie zegara, aby winny poprawił swój błąd na swoim czasie. Trzeba uczulać zawodników, że w takiej sytuacji nie wolno im tego robić. Zawodnik musi zatrzymać zegar przyciskiem stop. Inaczej może się okazać, że kontrolę czasu zegar zrobi ruch wcześniej. Przełączenia zegara zostaną potraktowane jako posunięcia.

Niestety zegar elektroniczny wymaga od sędziego jeszcze większej czujności niż zwykły. Jeśli bowiem ulegnie awarii zawodnicy mogą nie zauważyć. Po pierwsze zegar nie wydaje żadnych dźwięków podczas pracy, co utrudnia stwierdzenie faktu awarii. Dodatkowo w przypadku rozgrywania partii tempem z dodawaniem czasu po każdym posunięciu suma czasów na poszczególnych zegarach jest różna po każdym posunięciu. Wykrycie awarii polegającej na niewłaściwym odmierzeniu czasu jest bardzo utrudnione.

Dla ostatniego przypadku pozostaje mieć nadzieję, że zegary elektroniczne będą mniej awaryjne niż analogowe.

Mam nadzieję, że tych kilka uwag pozwoli uniknąć problemów z nowymi zegarami i spokojnie prowadzić zawody. Już wkrótce może się okazać, że w oficjalnych turniejach będziemy korzystać tylko z takich zegarów.

Paweł Suwarski

## INFORMACJE

Członkowie Kolegium Sędziów PZSzech, wybrani na Ogólnopolskiej Konferencji Sędziowskiej w Łęczynie (14-15 października 2000):

**Przewodniczący: Tomasz Delega (państwowa), ul. Wyspowa 12 m 27, 03-687 Warszawa ♦ UWAGA!!! ZMIANA ADRESU**

**Bohdan DANISZKOWICZ** (FIDE), 14-400 PASŁĘK, Ogrodowa 22/17,  
**Andrzej FILIPOWICZ** (FIDE), 02-761 WARSZAWA, Sardyńska 1/23,  
**Jan FRANKIEWICZ** (państwowa), 25-377 KIELCE, Wojska Polskiego 20/10,  
**Ulrich JAHR** (FIDE), 85-733 BYDGOSZCZ, Skłodowskiej-Curie 82/45,  
**Zygmunt RYLL** (FIDE), 32-050 SKAWINA, Bukowska 5/53,  
**Paweł SUWARSKI** (państwowa), 01-136 WARSZAWA, Sokołowska 8/88.

### Lista sędziów, którzy posiadają licencję i uregulowali opłatę za 2001 r

nr lic.	Nazwisko i imię	miasto
<b>Sędziowie FIDE</b>		
10	Bocheński Marian	Kraków
54	Czajka Zbigniew	Warszawa
131	Daniszkowicz Bohdan	Pasłęk
22	Filipowicz Andrzej	Warszawa
18	Jahr Ulrich	Bydgoszcz
23	Popławski Tadeusz	Lublin
8	Ryll Zygmunt	Skawina
64	Więckowski Ryszard	Wrocław
65	Woda Janusz	Poznań
<b>Klasa państwowa</b>		
111	Augustowski Janusz	Włocławek
154	Bernard Ryszard	Poznań
33	Błężczak Wenanty	Zielona Góra
114	Bura Mikołaj	Suwałki
57	Chojnicki Zenon	Mielec
134	Ciszek Jan	Chelm
150	Czech Jan	Kielce
49	Delega Tomasz	Warszawa
14	Ewert Ryszard	Limanowa
91	Faber Ginter	Kędzierzyn-Koźle
155	Górski Jan	Białystok
125	Gromek Marek	Wrocław
81	Gudojc Henryk	Giżycko
11	Halamus Hieronim	Katowice
68	Hałubek Stefan	Kamienna Góra
53	Heliosz Jan	Rydultowy
48	Honza Tadeusz	Chorzów
15	Irlík Andrzej	Kraków
61	Janik Marcin	Świętochłowice
32	Jankowski Franciszek	Wałbrzych
43	Jaworski Edward	Słupsk
104	Kabat Tadeusz	Gdańsk
144	Kamila Demberka-Sobierajewicz	Poznań
148	Karpiński Andrzej	Bydgoszcz

28	Kasperek Wiesław	Tarnów
19	Kopydłowski Waldemar	Leszno
123	Kornasiewicz Stanisław	Czerwionka
52	Krysiak Eugeniusz	Warszawa
26	Kucharski Mariusz	Jasień
153	Lewandowska Krystyna	Bydgoszcz
100	Łobejko Marek	Lublin
9	Marczak Ireneusz	Lublin
92	Matlak Jacek	Bielsko-Biała
69	Michalski Andrzej	Toruń
141	Miętkiewicz Andrzej	Sieradz
147	Ossorya-Cierpicki Jerzy	Pruszcz Gdański
46	Paciejewski Henryk	Babimost
76	Paciejewski Ryszard	Elbląg
149	Pawłowski Reinhold	Mysłowice
88	Polkowski Zdzisław	Lublin
12	Pohy Stefan	Miejska Górka
31	Ptaszyński Tomasz	Sosnowiec
16	Pych Ryszard	Kalisz
75	Pyda Zbigniew	Lublin
94	Raczkowski Zygmunt	Giżycko
142	Roman Stanisław	Sanok
108	Rybak Józef	Zamość
36	Samson Lucjan	Kielce
42	Sapis Witalis	Ślupsk
138	Stobiecki Ryszard	Łódź
50	Suwarnski Paweł	Warszawa
25	Szafraniec Tadeusz	Katowice
121	Szczawiński Czesław	Olsztyn
93	Szczepaniak Zbigniew	Kalisz
66	Szewczak Andrzej	Warszawa
2	Turek Kazimierz	Ostrowiec Św.
158	Wadych Bolesław	Złotów
97	Wielecki Zygmunt	Gdańsk
139	Witkowski Stefan	Warszawa
132	Wolender Zdzisław	N. Skalmierzyce
95	Wronicz Stefan	Warszawa
6	Zega Leszek	Białystok
82	Zochowski Wiesław	Warszawa

**Klasa pierwsza**

63	Borowski Adam	Ruda Śląska
20	Budnik Kazimierz	Bydgoszcz
74	Bysiewicz Marian	Rzeszów
45	Cichorz Stanisław	Rabka
126	Czepiec Marek	Zabierzów
24	Dańczak Wilhelm	Przemysł
3	Derlacz Tomasz	Skarżysko Kam.
87	Dudanowicz Leopold	Olecko
27	Górecki Stanisław	Sokołów Podlaski
143	Hadyniak Witold	Kościan
35	Hanus Jerzy	Kielce
7	Hanusek Eugeniusz	Opole
62	Kamiński Ludwik	Pszczyna
99	Kinasz Eugeniusz	Jarosław
151	Kozłowski Cezary	Toruń
59	Kuma Bogusław	Ślupsk
85	Lasoń Marian	Łódź
70	Madej Adam	Wadowice
112	Mamezar Michał	Wrocław
17	Maślanka Alfred	Zabrze
156	Matlak Marek	Bielsko-Biała
160	Mazalon Mariusz	Bydgoszcz
90	Michalska Maria	Toruń
110	Mostowski Bogusław	Pyskowitz
39	Narloch Zbysław	Gdańsk
79	Olejniczak Romuald	Włoszakowice
101	Pawłowski Paweł	Toruń
40	Piaskowski Władysław	Kościan
157	Przewoźnik Emil	Olkusz
106	Rosiek Ryszard	Syców
37	Ryszkiewicz Barbara	Konin
152	Rzóska Antoni	Bydgoszcz
113	Sankiewicz Grzegorz	Grudziądz
159	Siwik Rafał	Wrocław
161	Skowroński Piotr	Bydgoszcz
137	Sobociński Sławomir	Łomża
162	Stoppel Mariusz	Bydgoszcz
60	Sumara Adam	Krynica
86	Ślesiński Eugeniusz	Konin
130	Świebocki Jan	Kraków
120	Turecki Stanisław	Staniątki
84	Walczak Eugeniusz	Łódź
96	Wantuch Adam	Jarocin
73	Wydrowski Leszek	Poznań
34	Zapała Jan	Mszana Dolna
78	Zerek Bogdan	Rzeszów
83	Ziółkowski Bolesław	Rudnik nad Sanem
163	Ryszard Królikowski	Warszawa

## SZYBKI FINISZ ♠ TO NIE SZYBKIE SZACHY! ARBITER FIDE ANDRZEJ FILIPOWICZ

Poniżej publikujemy artykuł, który ukazał się już w miesięczniku Szachista.

W związku z licznymi pytaniami kierowanymi do redakcji i bezpośrednio do mnie oraz nieustającymi konfliktami występującymi z tego powodu pomiędzy sędziami, zawodnikami i osobami towarzyszącymi na wielu turniejach w kraju, wyjaśniam, że **tzw. ♠Szybki finisz♠** (określony czas do końca partii, niezależnie od liczby posunięć - dokończenie partii klasycznej) **nie ma nic wspólnego z ♠Szachami szybkimi♠ i zgodnie z przepisami FIDE nie wolno stosować przepisów ♠szachów szybkich♠ w ostatniej fazie partii klasycznej, zwanej ♠szybkim finiszem♠.**

Jest to jasno przedstawione w ♠Przepisach gry FIDE♠ z 1996 roku, obowiązujących od 1 lipca 1997 r. ♠vide nasz ♠Kodeks Szachowy♠ z 1996 roku, z uzupełnieniami z 1997 roku. Na marginesie dodam, że przedstawione przepisy praktycznie nie ulegną zmianie w 2001 roku (korekty na Kongresie w Stambule w zasadzie nie dotyczą omawianego zagadnienia):

1. W Kodeksie FIDE (PZSzach) przepisy są przedstawione w odpowiedniej kolejności, co automatycznie określa ich współzależność. Wszystkie przepisy wymienione w zasadniczej części ♠artykuły 1 do 14♠ dotyczą wszystkich rodzajów partii:

- partii klasycznych bez szybkiego finiszu i z szybkim finiszem,
- partii szybkich,
- partii błyskawicznych

2. W dodatku do ♠Przepisów Gry♠ (vide Kodeks), czyli w rozdziałach A, B, C i D dotyczących odkładania partii oraz partii szybkich i błyskawicznych są tylko zaznaczone wyjątki od tych zasad i uzupełniające przepisy. Naturalnie wszystkie wyjątki przedstawione w rozdz. B - ♠Szachy szybkie♠ dotyczą automatycznie rozdziału C - ♠Szachy błyskawiczne♠ (zachowanie kolejności!), chyba że w tym rozdziale dodano specjalną uwagę eliminującą artykuł z rozdz. B.

3. W przepisach dotyczących ♠Szybkiego finiszu♠ ♠art. 10♠ naturalnie nie ma żadnej uwagi, że gra toczy się wg reguł szachów szybkich. Jedyną podstawową różnicą w stosunku do gry partii klasycznych bez szybkiego finiszu, sprowadza się do możliwości reklamowania remisu (art. 10.2) w pozycjach, w których przeciwnik nie czyni żadnych wysiłków, aby wygrać partię normalnymi środkami.

Jest też tam porządkowy przepis, że w przypadku opadnięcia obu chorągiewek i braku możliwości ustalenia, która spadła pierwsza, należy uznać rezultat partii za remisowy. Nie ma to nic wspólnego z ♠szybkimi szachami♠. Zresztą, jeżeli sędziowie dobrze spełniają swoje obowiązki, to taka sytuacja zdarza się bardzo rzadko.

**REASUMUJĄC**, w partiach klasycznych z szybkim finiszem (gdy wszystkie posunięcia muszą być wykonane w określonym czasie, czyli każde z nich jest posunięciem kontrolnym, w obu częściach gry, tj zarówno w części z ustaloną liczbą posunięć (30, 40 czy 50), jak i w fazie szybkiego finiszu, sędzia jest zobowiązany reagować w przypadku opadnięcia chorągiewki i zatrzymać zegar, zgodnie z art. 8.5 Kodeksu (obowiązki arbitra art. 13.6).

Ten przepis jest nagninnie łamany w Polsce, a niewłaściwe postępowanie sędziów stwarza przesłanki do liczych, zupełnie niepotrzebnych konfliktów. Dochodziło nawet do tego, że sędzia stojący przy szachownicy, uciszał kibiców, którzy nie mogli zrozumieć przyczyny jego braku reakcji po opadnięciu jednej z chorągiewek.

*Naturalnie zawodnicy powinni sobie zdawać sprawę (i wiedzą o tym dobrze!), że przy dużej liczbie uczestników, sędziowie nie zawsze są w stanie kontrolować niedoczasy na wszystkich szachownicach. Dlatego sędziując turnieje, zawsze uprzedzam uczestników, że przede wszystkim będę nadzorował czołowe szachownice w turniejach otwartych i kilka innych ważnych partii (z różnych powodów), ale naturalnie gdy tam nie było problemów, to starałem się kontrolować pozostałe szachownice.*

*Główni sędziowie nie powinni czekać na decyzje asystentów czy sędziów rundowych, tylko sami powinni brać czynny udział w nadzorze krytycznych partii i pomagać w prowadzeniu turnieju, co jest praktykowane w wielu krajach. Nie wiadomo dlaczego w Polsce wprowadza się ♠kult sędziego głównego♠?*

### BARAŻE

Kolejna ważna sprawa, to **baraże** w cyklu rozgrywek o mistrzostwo Polski oraz innych ważnych imprezach. Ostatnio na wzór FIDE wiele federacji i organizatorów turniejów wprowadza dodatkowe partie dla ustalenia zwycięzcy lub kolejności miejsc nagrodzonych. Baraże są grane w tempie szachów szybkich lub błyskawicznych, co nie oznacza że należy je rozgrywać zgodnie z przepisami szachów szybkich czy błyskawicznych.

**Są to po prostu szachy klasyczne, tylko przy znacznie skróconym czasie do namysłu.** Warto więc zapoznać się z regulaminem FIDE odnośnie baraży granych w Pucharze Świata i MŚ FIDE.

W trakcie takich partii przy każdym stoliku siedzi arbiter lub inna osoba wyznaczona przez sędziego głównego, która zapisuje ruchy i naturalnie reklamuje opadnięcie chorągiewki. Te partie nie różnią się od szachów klasycznych przepisami, bo stanowią przedłużenie turnieju granego tempem klasycznym. Dlatego też w barażach MŚ w nie ma pojęć ♠obustronne przekroczenie czasu♠ lub ♠przegrana w wyniku podstawienia króla♠ w wyniku innego nieprawidłowego posunięcia♠. W tym przypadkach przeciwnik otrzymuje tylko dwuminutową bonifikatę czasową. Ponadto zapis partii prowadzony przez sędziego jest przez cały czas dostępny dla graczy, co pozwala zawodnikom na reklamowanie trzykrotnego pojawienia się tej samej pozycji czy sytuacji, w której wykonano 50 posunięć bez ruchu pionkiem i bicia bierki. Takie przepisy należy stosować w Polsce.

Andrzej Filipowicz

### Komunikaty

Informujemy, że Kolegium zamierza zorganizować centralny kurs sędziowski w IV kwartale br. połączony z ogólnopolską konferencją sędziów szachowych w jednym z trzech poniżej wymienionych terminów:



- a) w dniach 3 - 7 października 2001,
- b) w dniach 10 - 14 października 2001,
- c) w dniach 17 - 21 października 2001.

Prosimy wszystkich zainteresowanych zorganizowaniem Kursokonferencji o nadsyłanie w terminie do 30 czerwca br, na adres Zygmunta RYLLA; 32-050 SKAWINA, Bukowska 5/53, szczegółowych ofert, zawierających informacje o cenie pobytu w raz z wyżywieniem za osobodzień oraz standardzie ośrodka.

Sprawozdania sędziowskie do oceny oraz badania aktywności sędziów klas centralnych należy wysłać na adres Bohdana DANISZKOWICZA; 14-400 PASŁĘK, skr. poczt. 16.

Egzaminy poprawkowe dla słuchaczy, którzy nie zaliczyli wszystkich testów na kursie w Łęczynie, odbędą się w dniu 26 maja br w siedzibie PZSzach w Warszawie, ul. Czerniakowska 126, od godz. 11<sup>00</sup>. Warunkiem przyjęcia na egzamin poprawkowy jest uzupełnienie wymaganych dokumentów, niezbędnych do otrzymania licencji sędziego szachowego.

Nowy adres Przewodniczącego Kolegium:

**Tomasz Delega, ul. Wyspowa 12 m 27, 03-687 Warszawa**

**Począwszy od przyszłego roku nie trzeba będzie przysyłać do Kolegium dowodów opłat za licencję sędziowską klasy centralnej. Lista osób uprawnionych do prowadzenia zawodów będzie opracowywana w oparciu o dane z księgowości PZSzach.**

**Wnioski o nominowanie\zatwierdzenie sędziów głównych na zawody z cyklu Mistrzostw Polski prosimy przysyłać pocztą elektroniczną na adres:**

[t.delega@servipol.com.pl](mailto:t.delega@servipol.com.pl)

**Opracowanie biuletynu: Ulrich Jahr i Tomasz Delega**